

SZIGETHY GÁBOR

Egy korty magyar bor XXI.

SZIGETHY GÁBOR (1942) Budapest

(Figula „borzsongás”) Az első, lelkemet gömbölyűre gombolyító korty bor: *Figula Száka-dűlő Olaszrizling, 2018*. A sokértelműen muzsikáló magyar szó jut eszembe, amelybe Sajgó Szabolcs jezsuita szerzetes, költő írásában baráti borozgatások hangulatát sűrítette: *borzsongás*. „A borvidékek országosan újra szerveznek egyszerre és külön-külön borutakat, borzsongásokat, nyitott pincéket...”

Ma este magamban, dolgozószobámban, öreg könyvek társaságában *borzsongok*. Van, akit már az első, van, akit a sokadik korty ital sodor vissza saját múltidejébe. Emlékszem, emlékezem idősebb Figula Mihály bölcs szavaira: „A szőlő csodálatos növény. Képes túlélni a gonosz időket, megnyugvást, hitet, örömet, vigaszt, jókedvet, Urambocsá’ kellemes bódulatot nyújtva megfáradt gazdájának. Ám, hogy szerény megélhetést is biztosítson, ahhoz, úgymond, »borivókra« van szükség. Igen, borivókra, akik érzik, értik a műveket, a kompozíciókat, hiszen a jó borok finoman hangszerelt alkotások. A jó bor halkan és tisztán szól, akár egy gregorián ének, mely feledhetetlenül simogatja a pincék templomi csendjét.”

Kortyolom a bort: *Száka-dűlő Olaszrizling, 2018*. A pincék templomi csendje helyett a nagy lombú, öreg gesztenyefák szegélyezte budai utca némaságában rabul ejt a bor. Sajgó Szabolcs verseskötetét – *meztelen Isten* – olvasgatom. A bor: költészet. A költészet: bor. Morzsolom magamban a szót: *borzsongás* – a bor néha zsongás, ébredés, feltámadás, néha borzongás, elmúlás, álomba hullás; ma este gregorián ének, de van úgy, hogy pokolbéli trombitaszó...

Kortyolom a bort: élvezem, nem magyarázom a balatonfüredi Figula Pincészet pompás nedűjét. *Gregorián ének*: egyszerűségében világlátásokat sűrítő vallomás az élet nagyszerűségéről.

*belém álmodtak
s engem beléd
minden kortyban falatban
írva áll
borod vagyok
kenyerem vagy
pokolra mennybe így hull
naponta együtt a világ*

Kortyolom a bort: hajnalodik. A lassan világosodó, fényesedő derengésben ez a bor már nem egyszerű lamú gregorián: varázslatosan bonyolult szakrális szimfónia. Kézen fog a költő, együtt álmodunk magunknak édes örök életet.

*mikor gyermek voltam
s az ebéd végén elvitték
a használt eszközöket tálakat
érintetlen kisvillák maradtak
néha az asztalon*

*megtanultam
ilyenkor valami finomság
még érkezik*

*végakaratom nem tévedés
kisvillával temesetek*

Kortyolom a bort: igaza van az immár másfél évtizede égbe költözött Figula Mihálynak: *a jó bor finoman hangszerelt alkotás*. A jó bor felhangolja, összhangba rendezi érzelmeimet, pengeélesre hevíti gondolkodásomat, merészen álmodozóvá ostorozza képzelőerőmet. A *Figula Száka-dűlő Olaszrizling, 2018*. segít okosan dönteni, becsülettel helytállni, hitemet bátran megvallani életem nap mint napi forgatagában – gregorián egyszerűség idején éppúgy, mint korunk dodekafon zűrzavarában.

Verseket olvasok, jó bort is jobb úgy inni, ha az itóka mellett költő költeményei fűszerezik az élvezetet.

(Figula Öreghegy-dűlő Olaszrizling, 2018) Nézegetem a palackot, csak annyit tudok a borról, hogy hatvanéves balatonszőlősi ültetvényről származik, ifjú Figula Mihály barátom szerint *rendkívül ásványos-sós* és igazi *termőhelyi* bor. Képzeltben utazom: a balatonszőlősi Öreg-hegy felől pillantom meg a magyar tengert. Ha 1846-ot mutat a naptár, akkor a költő Garay János az útitársam.mint mikor valamely tündéres melodrámban a kárpit felvonul, úgy nyílt ki egyszerre szemeink előtt a gyönyörű látkör. Hazánk tengere, a háborgó Balaton, a partok szép koronái, a távolas szőlőhegyek, változtatva az előttük fekvő dús rónájával: mindezek föl-ségeen hatának reám...”

Rám ez a bor hat *fölségesen*, a négyéves Öreg-hegy-dűlő Olaszrizling. Feleségemmel egymásra nézünk, egyszerre mondjuk: *Weöres Sándor!*

A bor illata tavasz-pompájú, de íze bújócskázónak, szánkban a savakat érezzük, csak ha lenyeltük a bort, találkozunk az alkoholban oldott gyümölcsök ízeivel.

– Becsapós bor – mondom –, uzsonnabornak indul, s csak ha lenyeltem, érzem, hogy több fogásos ünnepi vacsora valamely fogásához (mondjuk, zöldspárgával körített mandulás balatoni fogas) innám legszívesebben.

– Olyan versek illenek hozzám – töpreng hangosan feleségem –, amelyek első hallásra játékosak, könnyedek, s majd ha újra olvasom, döbbenek rá, milyen titkokat rejtő mélységekbe rántott a költő.

Állapot

*ülök a titok tengere szélén
és lábam belelógatom.*

A jó bor mindig titkokat rejteget. Koccintunk, kortyolunk, egyetértünk: ennek a bornak üdvére válik, ha újra és újra megajándékozunk magunkat egy-egy zamatos korttyal. Mert ha a „titoktengerbe” belelógatjuk a lábunkat, a távolból minden hullámmal más és más érkezik felénk: tajték, medúza, alga, kis halak, nagy halak... Minden korty ebből a borból új, tajtékos ízhullám: ásvány, só, gyümölcs...

Ürül a palack, lapozgatom Weöres Sándor versesköteteit. Megtalálom a verset, amely tökéletesen – mint rézlapokba a sav – belénk marja ennek a bornak az emlékét.

Közelség és messzeség nélkül

*Ha kezembe fogok egy darab sötétséget
és letöröm a sarkát: máris
átjutottam egy másik teremtésbe,
mely talán nincsen;
de mi van, ha van?*

(Figula Lőcze-dűlő Olaszrizling, 2018) Harmadik örömfényes este kóstolok négy éve született, különb-különb dűlőkben szüretelt Figula Olaszrizlingeket. Tegnap este – költő és bor – az első korty után feleségemmel egyszerre kiáltottunk fel: *Weöres Sándor!* Ma az első korty után hosszú percekig mosolyogva, töprengve hallgatunk. A *meghatott némaság bora* – gondolkodom magamban; *nyárvége illatú bor* – töri meg a hosszú csöndet feleségem.

Mindkettőnk poharában ugyanaz a bor: illat és íz között tökéletes az összhang. Feleségemet gyerekkorában elvarázsolták a festmények, én éjt nappallá téve faltam a versesköteteket. Némán kortyoljuk a pompás bort: nekem költő, neki festő jut eszébe.

– Ez a bor – bukik ki belőle a szó –, mint Renoir festményei: mosoly, harmónia, életöröm, kertek, virágok, szép, lassú mozdulatok, asszonyi pompa, tánc, vízesés, csillogás... visszafogott tobzódás... Madách Imre halhatatlan látomása: „Egy cseppje a mondhatatlan fájdalomnak.”

Feleségem szerint a 2018-as Figula Lőcze-dűlő Olaszrizling: *asszonyi bor*.

Számomra ez az ital bölcs öregurak bora: nyárvégi alkonyat, buján bozótos kert széljárta tisztásán nádfontatú, öreg karosszékben üldögélek, és Arany János elbeszélő költeményét olvasom, a régi helyesírású, 1883-as, aranycirádás címlapú, Ráth Mór-féle kiadást.

*Ég a napmelegtől a kopár szik sarja,
Tikkadt szöcskenyájak legelésznek rajta...*

Nyárvége illatú vers... Kezemben könyv... Néha-néha egy-egy korty bor, duruzsolnak körülöttem a darazsak, ölembe hull a verseskötet, bámulom a naplementét. Visszalapozok a könyvben.

*Mint, ha pásztortűz ég őszi éjszakákon,
Messziről lobogva tenger pusztaságon:
Toldi Miklós képe úgy lobog fel nékem
Majd kilenc-tíz emberöltő régiségben.*

Valamikor, felfoghatatlanul régen, tízéves sem lehettem, a mesétől elbűvölten olvastam a *Toldi estéjét*. Belezuhanam a múltba, olvastam, olvastam, olvastam... és egyszer csak vége lett a hős magyar vitéz győztes párvidaloktól fénylő történetének.

*Nem jelölte a sírt drága érc vagy márvány:
Bence volt az emlék, lába felől állván.
Egy ásót ütött le, arra támaszkodék,
S elborítá a sírt új havával az ég.*

A lassan sötétedő szobába lépett be édesanyám.

– Miért sírsz, kisfiam?

– Édesanya, meghalt Toldi Miklós...

Otthonunkban, kettesben, 2022 őszén bort kóstolunk. Mindkettőnk poharában ugyanaz a bor: *Figula Olaszrizling Lőcze-dűlő, 2018*. Illat és íz tökéletes összhangban van. *Asszonyi bor* – mondja feleségem. *Öregurak bora* – állítom én. *Renoir* – mondja ő. *Toldi estéje* – mondom én.

Mindkettőnknek igaza van.

(Gella-dűlő) A negyedik este: még mindig Figula Olaszrizling, még mindig 2018, ma a számunkra titokzatos nevű Gella.

A bor illata varázslatosan bódító, tökéletesen szabálytalan: csokoládé borította rumos meggy jut eszünkbe, noha fehérbort kóstolunk. Feleségem csokoládéba mártott kandírozott narancshéjat kóstol hozzá: remek! Sós, olasz grissinit: az is remek!

Úgy érezzük: római tálban sült rakott krumpli mellé éppúgy elképzelhető kíséruöl ez a sűrű szövetű Olaszrizling, mint valamely veretes Wagner-operához.

Egyszerre jut eszünkbe a pontos szó: ez a Gella Olaszrizling *multifunkcionális* bor. Az illata sem állandó, pillanatról pillanatra alakul, változik. *Szirén* bor, édes illata csábít, észre sem vesszük, már rabul ejt, magasságokba emel, érzéki vágyak felé sodor. Lehet örömmök, lehet szomorkodások kíséruője, csábíthat szerelemre, megkísérthet bűnre. Vonzóvá simulnak benne a szélsőségek.

Szirén bor: emlékmúltba csábít. Fehér falú kolostorfolyosón ballagok, zoltárokat olvasunk – „Füvet nevelsz az állatoknak, és növényeket, hogy az ember jóllakhasson, hogy a földből kenyeret nyerjen, a szívét meg borral vidíthassa” – eskető atyánkkal, barátunkkal, a bencés szerzetes Domonkossal; ifjú emberként homokban mezítláb talpalok az őrszi, olaszoknak már hűvös, nekem mámorosan vonzó tengerparton, a velencei Lidón, homályba hulló naplementekor; hetven éve árvaházi társaimmal labdázom, sziklafal karéjjal övezett játszóterünkön, Hűvösvölgyben, ahogy mi gyerekek neveztük, a Tojásvárban, a mára múltba tűnt *grundon*.

Gella-dűlő Olaszrizling, 2018 – ilyesfajta bort ihatott Babits Mihály, amikor évszázada lelkében az *Esti kérdés* megszületett.

*miért a véget nem lelő idő?
vagy vedd például a parányi fűszálat:
miért nő a fű, hogyha majd leszárad?
miért szárad le, hogyha újra nő?*

Szirén bort kortyolunk: játékosan szétzilálja, új rendbe kordázza érzelmeinket, gondolatainkat.

– Rakott krumpli és Wagner: ez Fernando Pessoa – *értelmezi* feleségem e bor szabálytalan sokféleségét.

Keresem könyvtáram lassan áttekinthetetlen labirintusában a portugál költő magyarul 1969-ben megjelent verseskötetét. Pessoa – kortársai sem sejtették! – valójában négy költő volt: hol ilyen, hol olyan, néha emilyen, máskor amolyan – mint ez a poharunkban hívogatóan csillogó bor.

*Istenben sincsen egység,
hát bennem hogy legyen?*

Ezt Fernando Pessoa írta 1930. augusztus 24-én. Egy évvel korábban így vallott.

*Egynek lenni: börtön,
én, az: senki sem.*

Mint a Gella-dűlő sokféleképpen zamatos borának, Fernando Pessoaának is sokféle egyénisége volt. Néha úgy érezte, ő Alberto Caeiro.

*Sohasem tudom megérteni, hogy s miképp lehet
szomorúnak látni egy alkonyt.
Hacsak azért nem, mert az alkony nem virradat.
De hogyha alkony, hogy s miképp is lehetne virradat?*

Emlékezetemet sokfelé – Tihany, Velence, Hűvösvölgy – „zilálta” a Gella-dűlő bora. Pessoa nem ihatta ezt a remek Figula-bort, mégis többször önmagát cserélte el önmagával. Egy kötetnyi versben mint Ricardo Reis hirdette 1932-ben az *igét*.

*Amit teszel, azt tökéletesen tedd.
Ha már csak emlékezni lehet itt,
jobb többre, mint kevesebbre.*

Minden korty bor másképpen *hosszú*. Pessoa saját nevén tömören rövid verseket írt, Alvaro de Campos álnéven végtelen hosszú poémát: *Tengeri óda*.

*A névtelen rakparton, e nyári reggelen, egymagamban
bámézkodom a gát mellett, a határtalant bámulva,
bámézkodom és örömmel látom, ahogy
ez a picike gőzös befut fekete-fehéren.*

A bor *sűrűbb* áldás, mint a költészet. Pessoa négy költőbe parcellázta szét önmagát, a 2018-as Gella-dűlő Olaszrizling egy kortyba sűríti a mindenséget: rakott krumplit és Wagnert, rumos meggyet és Velencét, kolostorfolyosót és tojásvári számháborúcsatát...

Komoly bor: titkai kifürkészhetetlenek.

(Sóskút) Teljes, anyakönyvezett nevé: *Figula Sós-kút, Balatonfüred-Csopaki Olaszrizling, Sós-kút-dűlő, 2018*.

Láttam már tudós könyvekben *színes aromakorongot*: szakemberek nyolcvanöt borillatot különböztetnek meg, amely felismerhető, ha beleszipantunk (feleségem szerint: *szípózunk*) a kortynyi bort tartalmazó borospohárba.

Mély levegőt veszek: ilyen illat nincs följegyezve az aromakorongon, a számon tartott, színes rubrikákba osztályozott illatok között nem szerepel Parajd, a sóbánya nagytermének sószagú levegője. Ha senki másnak nem, de nekem az első levegővétel után az a pillanat jut eszembe, amikor húsz éve a föld alatt kiszálltam a kisvasútból, és beléptem Parajdon a sókristály falú, hatalmas csarnokba.

A Sós-kút-dűlőben a borász szerint olyan megszűs a talaj, hogy itt szőlőn és mandulán kívül más meg nem terem.

Behízeltgősen sós íze van a bornak. Feleségem szerint *férfi*: egyenes, határozott, nem rejteget titkokat, becsületes. Balatoni bor, ezért arra gondol, hogy nyílt vízben, vitorlázás közben kell inni, amikor fúj a szél, permetez az eső, páradús a levegő. Igazán izgalmas tengeri vitorlázáskor ez a fehér nedű: „kisérőül” sós tengervíz szoríthat szánkba a szél. Sportvezetőknek javasolja: kifulladás, levegő után kapkodva célba érő versenyzőinek tegye kötelezővé egy pohár Figula Sós-kút Olaszrizling gyors felhőpintését, hiszen ennek a bornak az a *küldetése*, hogy a felforrósodott érzelmeket lehűtse, csillapítsa a felkorbácsolt indulatokat, megnyugtassa a légszomjas, kifárasztott testet.

Azon töpregek, hogy nekem mikor esne jól (azon kívül, hogy bármikor!) ez a sós illatú bor. Úgy érzem, ez téli bor.

Ürül a palack, álomba ringat az ital. Szélben, hóesésben, félóra gyaloglás után érkezünk meg barátaink dombtetőre varázsolt Balaton-felvidéki présházába. A boltíves tornácra rázzuk le magunkról a havat, a házigazda pohár bort kínál, Sós-kút Olaszrizlinget. Amíg kabátunkról, kucsmánkról, bakancsunkról leolvad az égi áldás, elszopogatunk még egy pohárka bort. A pincében terített asztal vár: többféle szalonna, házikolbász, barátom készítette körözött, fehér kenyér, hagyma, ecetes paprika... lélekmelegítő szilvapálinka...

Borosphárral kezünkben néha-néha kísérelünk a tornácra, *Isten szabad ege alatt* bámulni a holdat és a hóesést. Nem beszélünk a borról, csak minden korty után elismerően csettintünk, igen, izgalmas és lelkünket *harmóniás* rendbe rendező ital ez a Sós-kút Olaszrizling.

Valakinek eszébe jut egy verssor, hangosan idézi a hóesésben.

*Mint a Mont Blanc csúcsán a jég,
Minek nem árt se nap, se szél...*

Elakad, visszabotorkál a tornác fedett védettségébe. Senkinek nem jut eszébe, miképpen is folytatód-

dik Vajda János költeménye. Szakad a hó, sóhajtok, hangosan.

*Apám után szeretnék futni,
Ki a városba vezetett,
S míg a boltok közt bémésködtem,
Elengedte egyszer a kezemet...*

– Szép Ernő, szép vers, 20. századi érzelmes mélabú – szólal meg valaki –, a 19. században is szerették a költők a jó bort, de egészségesebben néztek farkasszemmel a téli világra.

*Mint befagyott tenger, olyan a sík határ
Alant röpül a nap, mint fáradt madár...*

Vitatkozunk a téli éjszakában: amikor ezt a két sort 1848. január végén leírta Petőfi Sándor, gondolt-e vajon arra, hogy mi lesz majd tavasszal Pest-Budán, *március idusán*?

Ideje kijózanodni! *Irtsátok ki a délibábot* – javasolta hajdan forrófejű magyaroknak Nagy László.

*Menyasszonyunk hófúvás, behoztuk a kocsmájtón,
lakkcipős ördögi násznép mi vagyunk, mi vagyunk,
fejünk búbján tarajosak, kárhózzattól sugarasak...*

Visszapottyantok a jelen időbe: késő nyár van, nagyon jó ez a Figula-bor. Feleségemnek igaza van, de nemcsak sportvezetőknek, hanem lázasan álmodozó íróembereknek is házi orvosukkal felíratnám ezt a Figula Sós-kút Olaszrizlinget – nyugtatónak, boldogságitalnak.

Sajnos ez a remek bor receptre nem kapható a patikákban.

(Hetedik) Hatodik este, hatodik Olaszrizling: *Figula Hetedik, 2018* (Öreghegy-dűlő, Parcella szint). Telefonon tudakolom Figula Mihálytól: miért *Hetedik* a bor neve?

– Mert a hat dűlőről – Száka, Öreghegy, Lőcze, Gella, Sáfránkert, Sós-kút – szüretelt szőlő után Isten megajándékozott egy hetedikkel, az Öreghegy-dűlőben, a kései szüretelésű Olaszrizlinggel.

Ma este, feleségemmel kettesben borkóstoló sorozatunk utolsó napján azért hatodik bor a *Hetedik*, mert amikor egy éve Balatonfüreden jártam a Figula Pincészetben, már nem volt *Sáfránkert Olaszrizling, 2018* – elfogyott.

A *Hetedik* „2018 legkülönlegesebb Olaszrizlingje, amilyen még sosem készült pincészetünkénél” – meséli a borász. Kései szüretelés, ötvennyolc gramm (tehát sok!) maradékcukor, és (nem akarok hinni a szememnek!) tizenöt százalék alkohol.

Nyitom a palackot, töltöm poharunkba a bort.
– Illatorgia, mámorító, tömény boldogságbomb... – lelkesedik elbűvölten feleségem.

– Veszélyesen bódító alkoholpára – fejezem be a mondatot.

Asszonyom a szokásos apró korttyal kezdi a borral barátkozást, nem érez semmit, rádöbben: ezt a bort nagy kortyokban kell inni, csak semmi finomkodás, ezt a nedűt érdemes boldogan habzsolni.

– Lehet, hogy a szakemberek az első korty után felismerik, hogy ez a bor valójában Olaszrizling. Ha nem láttam volna a palackot, ha nem tudom előre, hogy mi van a pohárban, őszintén azt hinném: tokaji bort iszom. Ez az ital számomra pótolja a betiltott háromputtyos aszút. Itt és most, ma este igaza van Hamvas Bélának, ebben a borban „sok kis angyal lakik, aki, ha az ember a bort megissza, nem hal meg, hanem az emberben lakó megszámlálhatatlanul sok kis tündér és angyal közé kerül...” Pompás név a *Hetedik* – ez a bor a *hetedik mennyországba* röpít.

Mosolyog, letörli a könnyeit.

Igaza van teremtő tehetségű borász barátunknak, Figula Mihálynak: ez a kései szüretelésű Olaszrizling Isten ajándéka. Ilyen bort ihatott két és félezer évvel ezelőtt a *Példabeszédek* bölcs írója, amikor a királyhoz intézett tanácsát megfogalmazta:

Nem illik a királyokhoz a borivás, nem illik az a királyokhoz, sem a fejedelmekhez a szeszes ital kívánása. Mert ha iszik, elfeledkezik a rendeletekről, és helytelenül ítélkezik a nyomorultak ügyében. Adjatok szeszes italt a veszendőnek, és bort az elkeseredett ember-

nek. Igyék, hogy megfeledkezzék szegénységéről, és ne gondoljon tovább nyomorúságára.

Kortyolom a bort: sok édesség, sok bódító alkohol.

Példabeszédek a múltban – örökérvényűek. Királyok (kiskirályok, ispánok, kormányzók, párttitkárok, miniszterek, elnökök, földi hatalommal bíró gyarló emberek) tartózkodjanak a nehéz borok mértéktelen fogyasztásától, mert kötelességük betartani és betartatni a törvényeket – és jaj annak az országnak s lakóinak, melynek hatalmasai boros mámorukban megfeledkeznek a törvényekről.

A bor: *felejtés*. Király a törvényekről, szegény ember nyomorúságáról feledkezik meg, ha nem tart mértéket az italozásban.

Ha a királyok (stb.) nem tudják országukat naggyá s népüket boldoggá tenni, akkor ajándékozának *nemes* italt a szegényeknek, hadd feledkezzenek meg nyomorúságukról, remény nélkül elpergő mindennapjaikról.

Mi ketten ma este gazdag szegények vagyunk: betartjuk, tiszteljük a törvényeket, és *nemes* bort, négyéves kései szüretelésű Figula Olaszrizlinget iszunk. Feleségem mosolyog, könnyeit törölgeti, muzsikál bennünk a bor: Mozart *G-dúr hegedűverseny*... Kezemben kétszáz éves bőrkötésű *Biblia*, lapozom, olvasok: *Böltkés Sirák' könyve. 40. Rész. 20. vers* „A bor és muzsika felvidámítják a szívet; de mind kettőt meghaladja a böltsesség' szeretete.”

Bölcs, boldog békesség uralkodik a szívünkben.

